FELNŐTTEKNEK fiatalokról

A szép szülői álmok

Álmodozni a szépről, a jóról, hinni a még szebben és jobban, hozzátartozik életünkhöz. Álmok, vágyak, tervek és elgondolások nélkül sivár és egyhangú lenne az élet. De sok nagy alkotásnak és tettnek voltak már elindítói az emberi álmok, s mily sok akaratot és energiát követeltek egy-egy embertől, vagy egy-egy közösségtől, mire elérte, megvalósította az álmokat. A tervek is álmok, megvalósításra váró elgondolások.

Az emberben már igen korán felébrednek az álmok és a tervek. De, ahogy a mesevilág alapján szőtt álmok körvonalán túl kibontakozik a reális élet, s a kisemberke lassan értelmesen nézi a sorsát, már tervezni kezdi a saját életét. A tapasztalatok, az otthoni életkörülmények, a közösség, a társadalom, s a tantárgyak egyéniségére gyakorolt hatása elindítják a képzeletét, s elgondolásai születnek jövendő életével kapcsolatosan. Az „ezt szeretném", „ezt akarom" gondolatok céltudatos munkára serkentik a gyermeket, s ha nem is teljesen körvonalazottak ezek a tervek, de mégis többnyire elégségesek ahhoz, hogy a tanuló eldöntse az általános iskola befejezése idején azt, hogy szakmát választ, vagy középiskolába iratkozik.

Nem, nem minden tanulónál válik világossá, hogy helyesen felismerte-e a tennivalót. De azért van ott a szülő, aki ismeri gyermekét, és azért van ott a bizonyítvány, amelyik mutatja az eredményt, hogy mértéket adjon a szülőnek, hogy a saját és a gyermek iskolája ítélete alapján megtervezze gyermekével együtt annak sorsát és jövőjét.

Nagyon sok szülő igen helyesen dönt a szakma vagy a továbbtanulás lehetősége között. Én azonban most azokról az esetekről szeretnék szólni, amikor nem úgy történik a döntés, hogy az helyes volna.

Igen, minden szülőnek vannak álmai. Ki az, aki ne álmodna szívesen arról, hogy mondjuk híres tudós, kutatóvegyész, kiváló orvos — és így tovább — lesz a gyermeke? Ki ne álmodna szívesen az érettségi sikeréről, az egyetemi felvételről? Bizony mindenki. De az álmok csak akkor szépek, ha realitás is van bennük. Bizony, nagyon sokszor tapasztalja az ember, hogy csak az álmok vannak meg, de az a képesség és az a bizonyítvány hiányzik, amelyik reális alapot adna ahhoz, hogy a gyermek tanár, mérnök vagy orvos legyen. Nagyon sokszor találkozunk olyan esettel, amikor a gyermek szakmában szeretne elhelyezkedni, mert ehhez van kedve. De a szülő nem hagyja, szinte kényszeríti a gyereket, hogy közepes bizonyítvánnyal hozzáfogjon a tanulásnak. Pedig ez a szülői álom két buktatót is rejt magában. Az első: abból a gyerekből semmi nem lesz a középiskolában, akinek nincs kedve tanulni. A középiskola nehéz. Szorgalmat, erős akaratot és mindennapi meg-megújuló kemény helytállást kíván. Ahhoz, hogy eredményt érjünk el, egymagában a szülő akarata kevés. Kettőn múlik a vásár: a gyerek akaratán is. A tanuló kedve és szorgalma nélkül minden szülői igyekezet csak meddő fáradozás.

A második probléma: a tanulókat a technikumba csak felvételi vizsga alapján veszik fel. Ide tehát közepes vagy ennél gyengébb tanuló nem juthat be. Marad a gimnázium, s egyéb lehetőség hiányában ezt ostromolják meg a szülői álmok. De mit is mond a gimnáziumokkal kapcsolatosan a Művelődésügyi Minisztérium utasítása? A következőt mondja: „Mivel az egyetemekre és a főiskolákra elsősorban a gimnáziumokból jelentkeznek továbbtanulásra, arra kell törekedni, hogy a gimnáziumokba a legjobb előmenetelű tanulók kerüljenek felvételre". Ha ezt az utasítást a gimnáziumok igazgatói végrehajtják — márpedig végrehajtják —, akkor vajon a sok jó tanuló diák között mi lesz egy gyenge tanulóval? (Különösen akkor, ha különben sincs kedve tanulni!) Ha valaki nem rendelkezik szilárd alapokkal — márpedig az általános iskolában is gyengén szereplő tanulókra ez az eset érvényes —, hogy halad az akkor együtt az általános iskolában is szorgalmasan, nagy igyekezettel és alapossággal dolgozó tanulókkal? — Nehéz esetek ezek. Nagyon sok szülő keresi fel ilyenkor az igazgatókat. Rendszerint így beszélnek: „Most már tanulni fog a gyerek, mert nagy lecke volt számára, hogy nem vették fel sehova. Próbálkozzunk meg! Ha nem megy, félévkor úgyis kiveszem..." Szép fogadkozás. De a vége legtöbbször az, hogy marad a gyerek akkor is, ha nem megy a tanulás. S mi a vége? Egy évet eltöltött hiába a középiskolában. Egy év nagy idő! S ki felelős ezért? A szülő, helyesebben: a tévútra vezető, nem reális talajra épülő, szülői álom.

Sajnos, vannak a szülői álmoknak még makacsabb esetei is. Ezek sorába azok a történetek tartoznak, midőn a szülő az első sikertelen középiskolai év után se látja be, hogy nem teljesülhet az álom. Szorgalom és tudás hiányában az idén is elég sok tanuló „bukott meg" 4—5 tárgyból. Az iskolák igazgatói őszintén elmondták a szülőknek, hogy legjobb lenne szakmára adni a gyereket. Az idén jóval magasabb a beiskolázási szint, nehéz lesz egy ismétlő tanulónak a sok jó tanuló között megállnia a helyét. A szülők többsége megértette. De sokan így érveltek: „Tanult a gyerek az esetből. Megígérte, hogy jövőre jó rendűen végzi az osztályt". (Álomnak is szép.) Vagy: „Ha jó szakmát akarok a fiamnak, ahhoz érettségi kell!" (Igaz, de az érettségiért meg kell dolgozni!)

Így és ehhez hasonlóan beszélnek sokan! Érdekes, ha valakinek az orvos azt mondja, hogy operációra van szükség, nem vitatkozik. Ha a pedagógus megmondja őszintén az igazságot, ott mindig vannak ellenvetések. Pedig érdemes elgondolkozni azon, hogy mi lesz akkor, ha az ismétlő újra elbukik? Ekkor már két év megy el az életéből! Két év alatt pedig már meg lehet tanulni egy szakmát!...

Nagyon sok szülő azt hiszi, hogy azzal, ha gyermekét nem adta középiskolába, már lemondott az érettségi jogáról. Nem így van. A Művelődésügyi Minisztérium nagyon helyes intézkedése lehetővé teszi, hogy az MTH elvégzése után is beiratkozhassanak — különbözeti vizsgával — a gimnáziumba. Az esti és levelező tagozatok korlátlanul lehetőséget nyújtanak a továbbtanulásra. Számtalan esettel találkozunk, hogy a tanulást lebecsülő fiataloknak néhány év után megjött a kedvük a tanuláshoz, és szorgalmas tanulói lettek a dolgozók gimnáziumának. Sőt, később beiratkoznak, mint levelezőtagozatos tanulók az egyetemre. Közoktatásunk hallatlanul nagy értéke az, hogy nincsenek zsákutcák. Mindenki megtalálhatja a képességeinek megfelelő tanulási fokot.

Szabad tehát álmodozni, de nem a fellegekbe nézve, hanem a valóság talajáról. Néha fáj, hogy megkötik álmainkat a realitások, s kicsit „lejjebb kell adni" az álmokat. De még mindig jobb így a lehetőségekhez mérten a legjobbat akarva boldoggá tenni gyermekeinket, mint üres fantáziát kergetve olyan útra vinni, ahol nem boldogul, ahol a felkészültség, a rátermettség hiánya előbb-utóbb csak keserű csalódáshoz vezet.

Bánfalvi József

Cápák civilben

A szegediek nemcsak az előadásokon, hanem a városban és már a premiert megelőző napokban is megismerkedtek *a West Side Storyt bemutató angol együttessel*, sőt: az előadás előtt hallották énekelni őket.

Igaz ugyan, hogy nem a színpadon és nem is a story dalait. A West Side hadilábon álló Cápái és Rakétái, Sharkok és Jetek ezúttal békességben, „civilben" szórakoztak, illetve ünnepeltek. Most volt születésnapja Geoffrey *Chard*nak, aki Bernárdót, a Cápák vezérét alakítja. A jeles esemény alkalmából a Roosevelt téri *birkacsárdában* gyűltek össze, mert az angolok közismerten szeretik a birkahúst. Igaz ugyan, hogy inkább sütve, de gondolták, megbarátkozhatnak a paprikással is. Jóféle pusztamérgesivel locsolgatva, meg is barátkoztak a számukra kissé szokatlanul csípős falatokkal. Akárcsak otthon, olyan jókedvűen szállt fel aztán a hagyományos angol köszöntő dal: *„Happy birth-day to you..."* Csak a kíséret volt más, mint otthon: *Konstantin* István cigányzenekara húzta buzgón hozzá — *jó magyarosan*. Mire néhány ismétlés után vége lett a dalnak, az angolok is *csárdásütemre* énekelték. Olyan sikerük lett, hogy valamennyi vendég, de még az arrajárók is megtapsolták őket. „Csak az előadásokon se kapjunk kisebb tapsokat!" — mondogatták a spontán siker láttán.

A paprikás magyar ételek híre már idegutaztukban is foglalkoztatta a vendégművészeket. Elsőként Mac *Clellen* színpadmester merítette kanalát a rubinpirosan csillogó halászlébe. Számára legalább olyan szokatlan volt ez az étel, mint amennyire ő kelt feltűnést skótszoknyás, csaknem kétméteres, hatalmas termetével. A Cápavezér szerelmét, Anitát éneklőtáncoló, csinos művésznőnek, Astra *Blairnek* viszont nyomban nagyon ízlettek a magyar ételek. Ő ugyanis *Kalkuttában* élt, ahol megszokta a hasonlóan fűszeres főzést, és az indiai *curry*ra emlékezteti a mi gulyásunk.

Mindezek persze csak afféle apró szórakozások a kevésnyi szabadidőben. Ezek mellett szinte valamennyien kíváncsian ismerkednek a várossal, az emberekkel, a környékkel, s amennyire ez lehetséges kultúránkkal is. A napokban kis kirándulást is tettek *Tápéra*, amelynek híre felkeltette érdeklődésüket. Kiruccant a Máriát alakító főszereplő, Lucielle *Graham* is és férje, Norman *Mac Cann*, az itt szereplő angol együttes igazgatója, valamint John *Gregory* rendező és felesége Barbara *Vernon* balettmesternő. Kedvtelve nézegették a tápéi táncos lányokat, akik népviseletben fogadták őket. Az együttessel jött Mike *Davis* fotoművész a fényképek egész sorát készítette a kedves tápéiakról.

A Szegeden töltött néhány nap, s a próbákkal, fellépésekkel járó sok elfoglaltság természetesen nem sok lehetőséget nyújt arra, hogy alaposabban megismerjenek bennünket. Pedig vannak, akik maguk is nemcsak ismerői, hanem terjesztői kultúránknak. Éppen a születésnapi ünnepelt — az egyébként ausztráliai származású —, G. *Chard* angliai fellépései során rendszeresen műsorába iktat *Bartók-dalokat*.

Ha már másra nem futja itt az időből, akkor legtöbbjük tanulgat magyarul. Azt mondogatják azonban tréfálkozó elismeréssel, hogy *„okos nép lehet a magyar, ha ezt a nehéz nyelvet olyan jól meg tudta tanulni..."* Ők még csak néhány szónál tartanak: „Köszönöm... tessék... kéremszépen... szép kislány... Talán többet is megtanulnak majd. Viszont már eddig sem kellett nyelvismeret, azt észrevenni, megérteni: Szeged elismerésre méltóan sokat tesz, hogy minden baráti érdeklődéssel érkezett vendég otthon érezze, jól érezze magát.

Lőkös Zoltán

Híres szakmák, öreg mesterek

A CSIZMADIA

Tömörkény István, a „szögedi nemzet" kitűnő ismerője 1915-ben „Tűnő iparok" címmel kiveszett és kiveszőfélben levő szegedi mesterségekről írt. Azóta ötven esztendő telt el és ezalatt nagyot változott a világ a régi mesteremberek házatáján is. Érdemes felkeresni ismét a közelmúltban kihalt mesterségek még élő képviselőit és a napjainkban halódó iparágak utolsó művelőit.

Vegyük talán elsőnek a csizmadia mesterséget! E kiválasztásnak nyomós oka van. A csizmadia céh ugyanis évszázadokon át egyike volt a legnépesebb és legtekintélyesebb helybeli céheknek. Erre vall, hogy a céhet nemcsak a megszokott „becsületes", hanem a „nemes" jelzővel is illették. Amellett bizonyára szép csizmákat is sikerítettek a szegedi mesterek, de erről hallgassuk meg a legidősebb szegedi csizmadiát. Kopasz Lajos bácsit.

A pangli mellett

Kopasz bácsi már a kilencvenedik évét tapossa, de azért amikor felsővárosi házában fölkerestem, ma is a „pangli" mellett találtam. Panglinak nevezik a csizmadiák és más bőriparosok a munkaasztalukat, ami mellett „kerekszéken" ülve dolgoznak. Csakhogy Kopasz bácsi a pangli mellett nem csizmát kalapált, hanem éppen olvasott.

Elődei három nemzedékre visszamenőleg szakmabeli iparosok: apja, nagyapja csizmadia, apai dédöregapja szűcsmester volt. Tizenhárom éves korában szegődött inasnak az apja műhelyébe. A céhek megszűnése után apja volt az ipartestületben a bőrszakosztály első elnöke, és jól emlékszik, hogy kisinas korában ő hozta be a csizmadiák céhládáját egyik inastársával a Kultúrpalotába.

Arra emlékszik-e, hogy nevezték régen a csizmadiákat?

A lekonyuló fehér bajusz alatt mosolyra húzódik a szája:

— Hogyne! Vargának. Valamikor a tímárokat, bocskorosokat, csizmadiákat mind vargának hívták.

Forgató és harmonikaszárú

Kopasz bácsi 1899-ben lett önálló mester. Akkoriban a csizmadiák a nyersbőröket még a bőrkészítő tímároktól szerezték be.

— Abban az időben még oldalvarrott csizmákat csináltunk. Puhaszárúak voltak és „egyeneslábasak" vagy „forgatósak". Ezt úgy értse, hogy a két csizma fölcserélhető volt, vagyis bármelyik lábon viselhették. Szép volt a „harmonikaszárú" csizma, ennek a szárát külön sámfán rakták ki ráncosra. A szára végén kemény „kapni" vagy ráma volt, ezért „rámás" csizmának is nevezték. A változás a „víz után" kezdődött. Azután jött divatba a keményszárú csizma. Ez úgy készült, hogy a szár és a bélés közé „vódlit", 6—7 réteg keménypapirt ragasztottak. Olyan kemény lett a csizma szára, hogy egy könnyebb kocsi bátran átmehetett rajta...

Készítettek „asszonycsizmát" is, ezt főleg béresasszonyok viselték. A halászoknak meg különleges, combtőig érő csizmát kellett készíteni.

A pangli mellett, a sarokban több L alakú deszkalap hever egymáson. Vajon ezeket mire használhatták?

— Ez a „ványoló deszka". Erre feszítettük ki az oldalvarrott és egybeszabott csizma bőrét, hogy torokban meghajlítsuk — mutatja. — A mai mesterek már nem használják ezt sem.

A szép rámás, meg harmonikaszárú csizmákat a régi mesterek piacokon és vásárokon értékesítették. A 900-as évek elején a Széchenyi téri nagypiacon, a Zsótér-ház előtt négy „csizmadia utcában" nyolcvan helybeli mester árult.

— Ősszel jártuk a vásárokat. Az én időmben szokás volt, hogy az új mestert, mikor először ment vásárba, megkeresztelték. Ha jó vásár volt, ittuk a sok áldomást, mulattunk utána.

Hetvenhárom év a szakmában

Az őszhajú, de szálegyenes mester 73 esztendőt dolgozott a szakmájában. Néhány éve — mint mondja — beadta az ipart, szögre akasztotta a kalapácsot. A „musta", a falcfogó és a többi szerszám azóta árván hever a panglin s legfeljebb egy-egy javításra kerül a kezébe. De az öreg csizmadia — úgy látom — legszívesebben ma is a pangli mellett, a régi kerekszéken üldögél, ahol élete javarésze lepergett.

S vannak-e még a régi csizmadiák közül, akik ma is dolgoznak?

A szakma legidősebbje szerint az egész városban talán hárman: a Rigó-testvérek és Köteles csizmadia, aki szintén túl van már a nyolcvanadik életévén.

Fölkerestem őket is, hogy találkozzam még dolgozó csizmadia mesterrel. Bizony, ma már csizmát csak ritkán készítenek, annál inkább cipőt, bakancsot, szandált, bőrpapucsot — mikor melyiknek van nagyobb keresletе.

Juhász Antal

Seherezádé

Nem a keleti mese híres Seherezádéjáról van szó, hanem egy Dembinszky utcai asszonyról, aki sokat szeret mesélni. Ha valaha pletykaversenyt rendeznének, ő biztosan az első díjat nyerné. Seherez Adél. Ez az álnév azért illik olyan nagyon rá, mert legalább annyit mesél, mint Seherezádé, az ezeregyéjszaka hősnője. Csak éppen nem éjszakai, hanem délelőtti mesékről van szó, az ezeregydélelőtt meséiről.

Bizony, amikor Kovácsné három évvel ezelőtt lakáscsere útján a Dembinszky utca 100/c-be ment lakni, nem gondolt arra, hogy szomszédnője, „Seherez Adél" nyugalmazott óvónő megkeseríti az életét. De megkeserítette. Már az első nap, amikor a lakásba költözött, Adél odaállt a konyhaajtó elé és mesélni kezdett. Horváthék kerültek terítékre:

— Tudja, szomszédasszony, én nem szoktam pletykálni, de ami ezeknél a Horváthéknál van, az már egy kicsit sok. Az öreg Horváthné állandóan veszekszik a menyével. Külön háztartást vezetnek, de az öregasszony mindig belekanalaz a menye zsírjába. A lisztből is elvesz. A fiatal Horváthné tűri, de én nagyon sajnálom szegényt. Igaz ugyan, hogy annak a férje nagy mamlasz... Képzelje, hagyja, hogy a társbérlőjük, az a színész... No, de leég a rántásom, meg a tálalásra is készülni kell. Majd legközelebb...

Másnap Seherez Adél ott folytatta, ahol előző délelőtt abbahagyta.

— Szóval, az a színész már hónapok óta csapja a szelet a fiatal Horváthnénak. A múltkor az egész család kirándulni ment, az ifiasszony is öltözködött, azután egyszerre fejfájásról kezdett panaszkodni. Persze, otthon maradt és véletlenül, érti, szomszédasszony, véletlenül a színész is otthon maradt. En nem tudom, mi történt közöttük, csak a lármát hallottam. Ugyanis pont akkor jött oda a színész menyasszonya és minden szó áthallatszott a mi szobánkba. Tudja, vékonyak a falak...

A következő délelőtt a nyugalmazott óvónő nagy színészi képességgel vázolta, hogy mi történt a menyasszony, a színész és a fiatal Horváthné között. Mintha televíziós közvetítést látott volna Kovácsné.

Negyedik nap a mamlasz Horváth és felesége veszekedéséről adott részletes beszámolót. Nincs az a rádiószpíker, aki olyan hévvel tolmácsolna egy eredményt, mint ahogy Adél a perpatvar részleteit közölte.

Fél évvel később (184-ik délelőtt) Kovácsné megtudta, hogy Horváthné elvált és feleségül ment a színészhez. Másfél év múlva (549-ik délelőtt) arról kapott hírt, hogy a volt Horváthné visszaköltözött a házba mamlasz férjéhez, és ez így ment közel három évig. Kovácsné nem tanulmányozta a naptárt és így csak mi, a történet krónikásai tudjuk, hogy 1001 délelőtt telt el Kovácsék beköltözése és távozása előtt.

Seherez Adél mindennapos délelőtti meséi ugyanis tönkretették Kovácsné idegeit és ezért elcserélték lakásukat. Az ezerkettedik délelőtt kezdték el a költözködést. Az új lakó, miközben a régiek csomagoltak, bizalmasan megkérdezte Kovácsnétól:

— És mondja, drágám, de nagyon őszinén, jó ez a lakás? Kovácsné meggyőződéssel válaszolta:

— Mi az, hogy jó? Mesés...

Palásti László